

MIT OLVASTAK AZ ORMOSPUSZTAI MUNKÁSOK OLVASÓKÖRÉNEK TAGJAI 1935-BEN?

HADOBÁS PÁL

Az olvasókör a *Diósgyőri Vas- és Acélgárhoz* tartozó üzemek közül az utolsóként jött létre 1926-ban. Egyes visszaemlékezések 1924-re datálják megalakulását, amikor néhány munkás létrehozta a vendéglőben az *Iparos Asztaltársaságot*, azonban a *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban* is megtalálható alapszabályra 1926-ban került a *Belügyminisztérium* működést engedélyező pecsétje.

Az olvasókör keretén belül húszéves fennállása alatt működött vonós- és fúvószenekar, énekkar, színjátszó- és táncscsoport. Könyvtárának alapjait a *Kovács József* tanítótól vásárolt mintegy 300 db könyvvel vetették meg. A kulturális tevékenység mellett a sporttal és különböző közös szórakozást jelentő játékokkal is törődtek. A könyvtár szomszédságában saját erőből tekepályát építettek.

Az olvasókör 1938-ban felvette *Hibbey-Hosztják Albert* nevét, aki a bánya első igazgatója volt, és 1909-től 1928-ig irányította a munkát. A bányák államosítása után (1946) az olvasókör megszűnt, mert az új hatalom a szakszervezetekre bízta a kultúra irányítását, szervezését az üzemekben.

Jelen dolgozatomban az olvasókör könyvtári állományának összetételét ismertetem egy 1935-ből fennmaradt könyvjegyzék alapján.

1971-ben *Magyar András*, a *Szakszervezetek Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanácsa Központi Könyvtárának* igazgatója a *Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc Munkások könyvtárainak története* című kiadványsorozat 4. füzeteként megjelent *Az ormospusztai munkások olvasóköreinek története* című művének 13. oldalán azt írja: „Arról, hogy készült-e az állományról nyomtatott katalógus vagy jegyzék, nincs tudomásunk.” Nos, készült könyvjegyzék, mégpedig 1935-ben, *Miskolcon*. Eszerint az állomány 1292 darabból állt. (*Magyar András* 2.000 kötetre becsülte a könyvek számát.) Segítségével fel lehet tární az anyag összetételét.

A katalógus szakrendi bontás nélkül, szerzők szerinti betűrendben sorolja fel a műveket vonalazott táblázatba szerkesztve, melynek minden oldalon van hármas felosztású fejléce a következő szöveggel: Író neve / Könyv címe / Szám. A címek után – egy-két esettől eltekintve – rövidítve közli a könyv műfaji hovatartozását: r. = regény, szind. = színdarab, v. = vers, ifj. r. = ifjúsági regény, utl. = útleírás, d. r. = detektívregény, gyermek. = gyermekkönyv, tan. = tanulmány, korr. = korrajz, tört. = történelmi mű, elb. = elbeszélés, tud. = tudományos mű, életr. = életrajz, de van, ahol teljes megnevezést alkalmaz, pl.: napló, szakkönyv. A szerzőn és a címen kívül közli a leltári számot, vagy amennyiben több példány van egy műből, számokat.

 <p>ORMOSPUSZTAI MUNKÁSOK „HIBBEY HÖSZTIÁK ALBERT” OLVASÓKÖRE</p> <p>..... szám</p> <p>Tagsági igazolvány</p> <p>..... úr részére.</p> <p>Beléptett 193.....</p> <p>..... díszelnök</p> <p>..... jegyző elnök</p>	<p>TUDNIVALÓK! 1. Ezen igazolványt tartozik a tag az egyesület helyiségébe való bemenetele, vagy a könyvtár igénybevételénél a köri szolgának, valamint a könyvtárosnak kívánatra felmutatni.</p> <p>2. A könyvek igénybe vételénél a könyvtáros, de különösen a könyvet igénybevevő tag a saját érdekében tartozik a könyv állapotáról és tisztaságáról meggyőződni és észrevételét a könyvtárossal közölni, mert a beszállított könyvek épségeért és tisztaságáért a könyvet kölcsönző tag felelős.</p> <p>3. A könyv két hétig díjlatlanul, két héten túl minden megbezdett hétre 10 fillér késedelmi díj fizetése ellenében használható. A késedelmi idő azonban legfeljebb 14 nap lehet.</p> <p>4. Köteles minden tag magát az egyesület szabályainak alávetni és az egyesület helyiségeiben a ház szabályai szerint viselkedni.</p> <p>5. Az üzemtől való eltávozás, vagy leszámolás alkalmával tartozik a tag a leszámolási jeggyel a könyvtárosnál jelentkezni, valamint tartozik ezen igazolványt a könyvtárosnál beadni.</p>
--	---

Az olvasókör tagsági igazolványa.

Minden betűrendi felsorolás után helyet hagytak az új könyvek kézzel történő beírása számára, ezért áll a könyvjegyzék 64 oldalból, hiszen a benne szereplő könyvek száma nem indokolná ezt a terjedelmet. A címléírások nagyon rövidek (szerző, cím), és sokszor pontatlanok.

A könyvtár állománya 476 szerző 1039 művének 1278 kötetéből és 14 szerző megjelölése nélküli könyvből (pl. *Magyar népballadák*, *Tolnai Világlexikona*, *Magyar népdalok*, *Magyarság Évkönyve* stb.) állt, így a teljes állomány 1045 mű 1292 példányban. Mennyiségileg is messze felülmúlja az *Edelényi járás* korabeli közkönyvtárainak állományát. A népkönyvtárak „Nagy Könyvtár” típusát is mindössze 256 kötetrel létesítették.

Az állomány megoszlása műfajok szerint a következő:

- Regény: 769 db, ebből külföldi szerző műve 356 db.
- Elbeszélés: 133 db, ebből külföldi szerző műve 27 db.
- Detektívregény: 58 db, ebből külföldi szerző műve 53 db.
- Vers: 133 db.
- Színmű: 62 db.
- Ifjúsági regény: 24 db.
- Útleírás: 29 db.
- Tudományos mű: 14 db.
- Történelmi mű: 30 db.
- Életrajz: 13 db.
- Mese: 6 db.
- Egyéb (az előzőekbe nem sorolható): 93 db.

Nincs arra mód, hogy a könyvjegyzékben szereplő valamennyi szerzőt és művet felsoroljam, de úgy gondolom, hogy az alábbi válogatás is elegendő ahhoz, hogy megraj-

zoljuk az ormospusztai munkások irodalmi tájékozódásának és olvasási kultúrájának körvonalait az 1930-as években.

Neves magyar és külföldi írók könyvjegyzékben szereplő műveinek száma:

- BRÓDY Sándor – 3 regény, 1 elbeszélés.
GÁRDONYI Géza – 25 regény 28 példányban, 5 színdarab, 1 vers, 1 elmélkedés, 4 elbeszélés 5 példányban.
HELTAI Jenő – 2 regény.
HERCZEG Ferenc – 4 regény, 1 színdarab, 1 elbeszélés.
JÓKAI Mór – 34 regény 65 példányban.
KAFFKA Margit – 2 regény.
KARINTHY Frigyes – 3 mű.
KASSÁK Lajos – 1 regény.
KOSZTOLÁNYI Dezső – 1 elbeszélés
KRUDY Gyula – 5 regény, 2 elbeszélés, 1 napló
MIKSZÁTH Kálmán – 11 regény 16 példányban, 14 elbeszélés 19 példányban, 3 egyéb mű.
MÓRA Ferenc – 5 regény 7 példányban, 3 elbeszélés.
MÓRICZ Zsigmond – 2 regény, 2 elbeszélés, 1 színdarab.
SZÉP Ernő – 2 regény.
TAMÁSI Áron – 2 regény.
TERSÁNSZKY Józsi Jenő – 3 regény.
ZILAHY Lajos – 5 regény 6 példányban, 4 színdarab, 1 vers.
- BALZAC, Honoré – 9 regény 13 példányban, 1 elbeszélés.
BARBUSSE, Henry – 2 regény, 1 elbeszélés.
CERVANTES – 1 elbeszélés.
CSEHOV – 4 regény, 1 elbeszélés, 1 színdarab.
DICKENS – 10 regény 20 példányban.
DOSZTOJEVSZKIJ – 1 regény.
DOYLE, Conan – 3 detektívregény.
id. DUMAS S. – 12 regény 29 példányban.
ifj. DUMAS S. – 1 regény.
FRANCE, Anatole – 4 regény.
GOGOL – 1 regény.
GORKIJ, Maxim – 1 regény, 1 elbeszélés.
HUGO, Viktor – 11 regény 23 példányban.
LONDON, Jack – 8 regény.
MAUPASSANT, Guy – 1 regény, 1 elbeszélés.
ROLLAND, Romain – 4 regény, 1 színdarab.
SHAKESPEARE – 5 színdarab 8 példányban.
STENDHAL – 1 regény, 1 elbeszélés.
TOLSZTOJ, Lev – 9 regény 28 példányban, 2 elbeszélés, 1 egyéb.
VERNE Gyula – 13 ifjúsági regény.
WELLS, H. G. – 21 regény 32 példányban.

WILDE, Oscar – 6 regény 7 példányban, 1 elbeszélés, 2 színdarab, 1 vers.
ZOLA, Emil – 13 regény 22 példányban.

Költők:

ADY Endre – 5 vers, 2 elbeszélés.
ARANY János – 4 vers 10 példányban.
BABITS Mihály – 2 vers, 2 regény.
BERZSENYI Dániel – 1 vers.
CSOKONAI VITÉZ Mihály – 1 vers.
KAZINCZY Ferenc – 1 vers.
KISFALUDY Károly – 1 vers, 2 színdarab.
KÖLCSEY Ferenc – 1 vers.
PETŐFI Sándor – 2 vers 4 példányban.
TOMPA Mihály – 2 vers 3 példányban.
VAJDA János – 1 vers.
VÖRÖSMARTY Mihály – 4 vers.
DANTE – 1 vers 2 példányban.
GOETHE – 2 vers, 1 színdarab.
PUSKIN – 1 vers.

Az alábbiakban a napjainkban már kevésbé ismert, illetve olvasott hazai és külföldi írók közül válogattam:

ABÁDI Imre – 2 regény.
BABAY József – 3 regény.
BECZÁSSY Judit – 3 regény 4 példányban.
BERKES Imre (Izidor) – 2 regény.
BLASKÓ Mária – 2 ifjúsági regény.
CSATHÓ Kálmán – 2 regény.
CHOLNOKY László – 3 regény.
FALU Tamás – 3 regény.
FORRÓ (1899-ig Fischer) Pál, dr. – 4 regény.
KOMÁROMY János – 8 regény 9 példányban.
LAKATOS László – 2 regény, 2 színdarab.
LÁZÁR István – 4 regény 5 példányban, 1 elbeszélés.
PEKÁR Gyula – 3 regény 7 példányban, 1 elbeszélés.
RÁKOSI Viktor – 3 regény, 4 elbeszélés 6 példányban.
SZEDERKÉNYI Anna – 4 regény, 1 vers.
SZEKULA Jenő – 6 regény.
SZEMERE György – 3 regény 4 példányban.
BAZIN, René – 2 regény.
BENOIT, Pierre – 2 regény.
BARBUSSE, Henri – 2 regény, 1 elbeszélés. (14 évesen olvastam a *Tűz* című regényét, éppen az olvasókör példányát az ormosbányai bányász szakszervezeti könyvtárból, amely később átvette az olvasókori könyvvállományt.)

COURTHS-MAHLER, Hedvig – 8 regény. (Köteteit napjainkban is nagy példányszámban adják ki.)

CROKER, Bithia Mary (Sheppard) – 8 regény 13 példányban.

HAGGARD, Henry Rider, sir – 4 regény.

HAMSUN, Knut – 9 regény 11 példányban.

LEBLANC, Maurice – 12 detektívregény 13 példányban.

LEROUX, Gaston – 2 regény, 1 detektívregény.

PREVOST, Marcel – 3 regény, 4 példányban, 1 elbeszélés.

A könyvtár anyagában a már említett *Shakespeare-drámákon* kívül ott volt néhány magyar (Katona József: *Bánk bán*, Madách Imre: *Az ember tragédiája*, Szigligeti Ede: *Színművek*) és külföldi (Ibsen: *Per Gynt*, G. B. Shaw: *Barbara órnagy*, Molière: *Fösvény*) színmű is, melyek tovább növelték az állomány értékét.

Az olvasókör első vezetősége.

A történelemtudományt elsősorban a két világháború közötti *Magyarország* társadalmi és politikai viszonyait tükröző könyvek képviselték. A *Trianon* után felerősödött nacionalizmus, az emberek emlékezetében még elevenen élő első világháború és az *Európa* tudatában rémképként megjelenő bolsevizmus adták a témát. Az alábbiakban ezekből a könyvből sorolok fel néhányat:

gr. APPONYI Albert: Igazságot Magyarországnak.

BARÁTOSI BALOGH Benedek: Turáni regék, Déli turánok, Vázlatok a török testvéreink életéből.

A magyar nép hősei.

JÓZSEF kir. herceg és társai: Vereckétől Trianonig.

PILCZ Jenő: A nagy háború írásban és képen.

DR. PRESZLY Lóránd: A csendőrség úttörői.

DR. RÉVAY József: Gömbös Gyula élete és politikája.
DR. SZABÓ László: A bolsevizmus Magyarországon.
SZÁDECZKY-KARDOSS: Az oláhok Erdélybe törése.
v. SZÉCHY L. és társai: A tíz éves vitézi rend.
DR. VÁRY Albert: A vörös uralom áldozatai.

Az útleírások, melyek távoli, ismeretlen világokat és népeket hoznak otthonunkba, mindig népszerűek voltak. Hogy az ide sorolható 29 mű az 1292 kötetes állományhoz viszonyítva (valamivel több mint 2 százalék) arányaiban talán kevésnek tűnhet, de a címeiket olvasva úgy gondolom, hogy a téma iránt érdeklődő olvasó kedvére válogathatott a könyvek között képzeltbeli utazásainak megtételéhez. Ennek illusztrálására említsünk meg néhányat:

AGOSTINI, Alberto: Tíz esztendő a Tűzföldön.
ALMÁSY László: Autóval Szudánba.
BAKTAY Ervin: A világ tetején.
BARÁTOSI BALOGH Benedek.: Kínai vizeken, Bolyongások a mandzsu népek között, Mongolok, burjátok.
CHOLNOKY Jenő: Afrika.
STEIN Aurél: Homokba temetett városok, Nagy Sándor nyomában Indiában.
HEDIN, Sven: Ázsia szívében.
DR. SZEBERÉNYI I.: A magas Északon.

Az „egyéb” könyvek közé sorolt művek igen változatos témájúak. Az egészségügytől kezdve a bányászathoz kapcsolódókon keresztül jelen volt az állományban az irodalomtudomány, a pszichológia, a magyar népdal és népballada is. Lássunk néhány példát:

gr. APPONYI Albertné: Asszonyokról asszonyoknak.
Bányásznoták.
BEÓTHY Zsolt: Irodalmi tanulmányok.
BÉRI Gyula: Pascal gondolatai.
Diesel gépek.
DR. FERENCZI Sándor: A hisztéria, Pszichoanalízis, Lélekelemzés, Az álomról, Totem és tabu, A pszichoanalízis haladása, Ideges tünetek.
GYULAI Pál: Irodalmi tanulmányok, Dramaturgiai tanulmányok és emlékezések.
Magyar népdalok.
Magyar népballadák.
DR. SCHRÉTER Z.: A borsod-hevesi szén- és lignitterületek bányaföldtani leírása.

Rövid áttekintésem végére érve remélem, sikerült hű képet adnom arról, hogy mit olvastak az ormospusztai munkások olvasókörének tagjai 1935-ben.

Befejezésül néhány szót megérdemel még a munkások által összegyűjtött könyvállomány további sorsa. Az olvasókör megszűnése (1946) után beolvasztották a szakszervezeti könyvtár gyűjteményébe, és tovább szolgálta a helyi művelődést. A fűvözenekar mellett hosszú időn keresztül a könyvtár volt az az intézmény, amelyet nem fenyegetett a megszűnés veszélye. Azonban a szénbányászat válságának elmélyülése (vagyis a fenn-

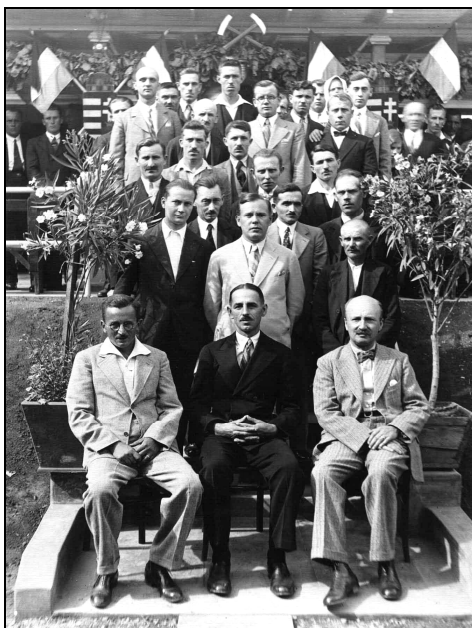
tartás anyagi alapjainak nagymértékű csökkenése) miatt 1983-ban feloszlott a fúvószenekar (tagjai közül többen a még működő környékbeli bányász „rezesbandákba” léptek át). A könyvtára is hasonló sors várt volna az 1987-es bányabezárás után. Szerencsére a nagyközség (az 1953-ban *Ormospusztáról Ormosbányára* „átkeresztelt” telep ugyanis akkor még *Izsófalvához* tartozott), majd az 1993-ban történt önállósulást követően a helyi önkormányzat biztosította további fenntartását, és így az egykori olvasókör megmaradt könyveit ma is kézbe vehetik az érdeklődők. De ez már egy másik, kevésbé szívderítő történet.

Irodalom

Az *Ormospusztai Munkások Olvasóköre könyvtárának könyvjegyzéke*. Miskolc, 1935. Schvarcz So-ma, 64. old.

HADOBÁS Pál: Az ormospusztai munkások olvasóköre (1926 – 1946). = *Szülőföldünk. A megyei honismereti mozgalom közleményei*, 25-26. 1997. 60-62. old. 2 kép.

MAGYAR András: *Az Ormospusztai Munkások Olvasókörének története*. Miskolc, 1971. Szakszervezetek B.-A.-Z. Megyei Könyvtára, 47 old. Képekkel. (Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc munkáskönyvtárainak története 4.)

Az olvasókör tagjainak egy csoportja 1936-ban, a tekepálya-avatáson.